

**RAPPORT 2006/9
INVENTERING AV
STRANDMILJÖER VID
DALÄLVENS MYNNING EFTER
STRANDSANDJÄGARE**

Cicindela maritima

Pär Eriksson

FÖRFATTARE

Pär Eriksson

FOTO

Pär Eriksson

KARTOR

© Lantmäteriet 2006, SGU Länsstyrelsen

PRODUKTION OCH LAYOUT

Upplandsstiftelsen

KONTAKT UPPLANDSSTIFTELSEN

Telefon 018-611 62 71

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

© Upplandsstiftelsen 2006

Utförda åtgärder har delfinansierats av Naturvårdsverkets
åtgärdsprogrammedel.

Rapport från BAGGBOLAGET

Inventering av strandmiljöer vid
Dalälvens mynning efter
strandsandjägare, *Cicindela maritima*.

Beställare: Upplandsstiftelsen, Länsstyrelsen Uppsala län

NOVEMBER 2006

SAMMANFATTNING	2
INLEDNING	3
METODIK	3
RESULTAT	4
BILLHAMN	4
BRÄMEN	4
BRÄMSAND - RULLSAND	4
HÄCKSÖREN	5
KALKUGNEN	5
KLÄCKGRUND	5
LÅNGSAND	5
LÅNGSANDSÖRARNA	6
ÖVERBODA-YTTERBODA	6

Sammanfattning

Strandsandjägaren (*Cicindela maritima* Dejean, 1822) inventerades under slutet av juli och början av Augusti år 2006. Detta uppdrag har genomförts av Baggbolaget efter ett initiativ av Pär Eriksson vid Upplandsstiftelsen och är en del i arbetet med det åtgärdsprogram som fastställts av Naturvårdsverket för arten. David Isaksson, som utförde inventeringen, har erfarenhet av strandsandjägare sedan tidigare inventeringar i Norrbottens län under 2005 och 2006.

Avsikten med detta projekt var att utröna artens status i länet och inventeringen har koncentrerats till särskilt utpekade, tänkbara miljöer. Strandsandjägaren har dock inte kunnat påvisas vid någon av de inventerade lokalerna och de flesta platserna bedöms inte vara intressanta habitat. Fortsatta inventeringar föreslås, framförallt vid Marma skjutfält och förslag på fler lokaler där arten kan finnas efterlyses.

Inledning

Sandjägare är en grupp skalbaggar som i Sverige utgörs av fyra arter. Det engelska namnet, tiger beetle, är mycket passande dessa rovdjur med deras enorma käkar. De har dessutom förmåga att röra sig snabbt, både på marken under jakt och i luften när de flyr undan någon fara.

Strandsandjägaren, *Cicindela maritima* Dejean, 1822, är idag den enda av de fyra som är upptagen på den nationella rödlistan (Sårbar, VU)¹. Den är beroende av öppna, flacka sandstränder med gles vegetation och fuktig, packad sand för larverna och torrare partier där de vuxna skalbaggar kan jaga.

Länsstyrelsen i Halland har av Naturvårdsverket fått ansvar för att ta fram ett nationellt åtgärdsprogram för strandsandjägaren². Programmet har upprättats av Sven-Åke Berglind vid Uppsala universitet och det beskriver behov och mål för artens fortlevnad i Sverige och här beskrivs artens biologi utförligt, därför går vi inte djupare in på den här. I programmet föreslås åtgärder för flera län och för Uppsala läns del innebär programmet att potentiella lokaler ska inventeras på förekomst av arten och rekognosceras för eventuell utplantering. Där pekas området vid Nedre dalälven ut som förslag på plats för inventering.

Avsikten med årets inventering har varit att utröna artens status i länet och att försöka förklara ett märkligt fynd från sommaren 2004. Då fångades ett exemplar av arten vid Marma skjutfält, 15 km söder om

Skutskär³. Det exemplaret togs i en miljö som inte anses vara optimalt habitat för arten (det finns nämligen inga stränder där) och därför uppkom frågan om var närmsta population befinner sig. Då arten nyligen återupptäckts vid Österdalälven i Mora⁴ verkade det sannolikt att den även kunde finnas vid Dalälvens utlopp. Inventeringarna skedde därför vid särskilt utpekade, tänkbara miljöer längs Dalälven i Skutskär med omnejd³.

Metodik

Inventeringen utfördes 27/7-1/8 2005 och syftade till att undersöka om strandsandjägaren kunde påvisas vid några lokaler som, vid en tidigare kartläggning, bedömts som lämpliga habitat³. De dagar som inventeringen pågick var väderförhållandena lämpliga för observation av både larvgångar och vuxna strandsandjägare. Tidpunkten på året var också passande, eftersom en ny generation vuxna individer nyligen bör ha kläckts. Inventeringarna har gått till på så sätt att stränder besökts antingen från land eller med båt och larvgångar, bohål och vuxna individer eftersökts. Strändernas miljöer har bedömts som lämpliga eller olämpliga utifrån artens habitatskrav.

¹ Gärdenfors, Ulf 2000. Rödlistade arter i Sverige 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

² Berglind, Sven-Åke. 2005. Åtgärdsprogram för bevarande av strandsandjägare. Rapport – 5508, Naturvårdsverket. Stockholm.

³ Eriksson, Pär 2005. Kartläggning av några tänkbara miljöer för strandsandjögare, *Cicindela maritima*, i Uppsala län. Upplandsstiftelsen.

⁴ Ivarsson, Tobias. Manuskript. *Cicindela* inventering i Dalarna 2005 Kommande rapport från Länsstyrelsen Dalarna

Resultat

Tio stränder i närheten av Skutskär i Älvkarleby kommun inventerades (se bilaga). Bedömningar av deras lämplighet som habitat för strandsandjägare finns i samband med varje lokalangivelse här i resultatdelen. Arten kunde inte observeras vid någon av de undersökta lokalerna.

Billhamn

Inga stränder som kan tänkas vara lämpliga för strandsandjägare. Den enda stranden att tala om hade för grov struktur på sanden och var ganska stenig på det hela taget (figur 1).

RT 90: 6727665/1593170.

Figur 1. Strand vid Billudden med grovt material

Brämen

Vid en liten lägergård 500m väst om Brämen finns det några korta stränder med för grov struktur på sanden. De saknar dessutom den flacka lutning som strandsandjägare brukar återfinnas i (figur 2).

RT 90: 6725325/1589845

Figur 2. Brant strand väster om brämen

Brämsand - Rullsand

Brämsand är en mycket stor, allmän badstrand med alltför starkt slitage av badgäster på en annars möjlig lokal. På Rullsand finns några passande miljöer vid naturistbadet längst inne i viken som kunde ha varit lämpligt habitat, men som tyvärr också var kraftigt upptrampat. Resten av stranden norrut har för grov kornstorlek på sanden och det blir bara grövre material längs den sidan hela vägen ut till Billudden (figur 3). RT 90: 6726000/1590135 till 6726645/1591510.

Figur 3. Brämsands badplats (överst), Rullsand med Brämsand i bakgrunden (mitten) och Norra delen av Rullsand med Naturistviken i förgrunden.

Häcksören

Tre stränder besöktes: i norr, nordost och sydost (figur 4). Alla tre används sommartid som badstränder, särskilt den i norr. De andra har dessutom delvis fel typ av sand. Därmed bedöms lokalerna som ej gynnsamma habitat.

RT 90: 6726475/1588665 (norr),
6726465/1589365 (nordost),
6726375/1589235 (sydost)

Figur 4. Stor, allmän badstrand vid Häcksören (ovan) samt en mindre dito (nedan).

Kalkugnen

En strandbit som besöktes norr om kalkugnen visade sig vara ordentligt beväxt och helt sakna sandpartier (figur 5). Det kan inte vara samma strand som omnämns i kartläggningen från föregående år³.

RT 90: 6726945/1593555

Figur 5. Inget habitat

Kläckgrund

Lokalen kunde vara lämplig som hemvist för arten och är antagligen den mest lämpliga av stränderna som besökts i den här undersökningen (figur 6). Stranden har lämplig kornstorlek, är tämligen flack och ligger lite skyddat, eftersom den finns på en ö. De gynnsamma förhållandena störs emellertid av att även denna strand används flitigt av badgäster och sportfiskare som anländer med båt. Därav lämnas inte tillräckligt med utrymme för arten.

RT 90: 6726235/1589405

Figur 6. Flack strand på Kläckgrund (ovan) som trots sitt läge är välbesökt av badgäster och fiskare (nedan, samma strand sedd från Häcksören)

Långsand

Kring serveringen på Stakgårdsudden finns det sanddynor som verkar lovande, men som vid en närmare undersökning är alldeles upptrampade av badgäster. Lite västerut, i närheten av hamnen i Långsand, går det inte att finna några gynnsamma stränder.

RT 90: 6727227/1596141

Långsandsörarna

Vid de stränder längs Långsandsörarna som undersöktes fanns bara större stenar och hållar, sandpartier saknades helt (figur 7). Alla stränder runt hela halvön undersöktes dock inte och den strand som beskrivs i kartläggningen³ påträffades inte. Ett eventuellt återbesök till resterande stränder måste ske från båt då terrängen på land är minst sagt oländig.
RT 90: 6727885/1595065

Figur 7. Inget habitat.

Överboda

Inventering skedde på avstånd, med hjälp av kikare, från den gångbro som går över Dalälven. Längs dess östra strand, norr om bron finns bitvis några smala sandstränder som bedömdes vara olämpliga för arten.
RT 90: 6722760/1589668

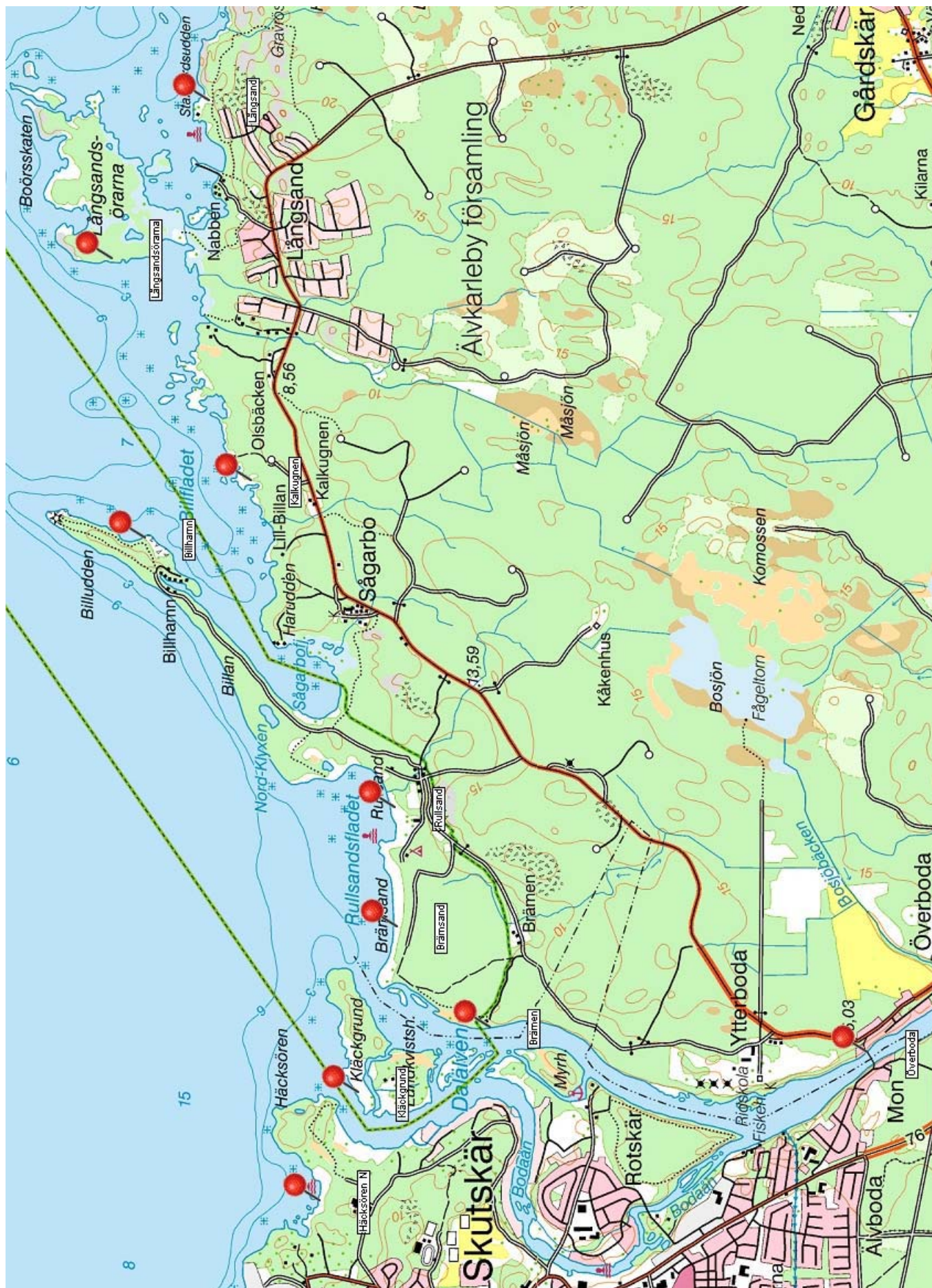
Diskussion

Mysteriet med strandsandjägaren i Uppland fortgår. Arten har inte kunnat påvisas vid någon av de här inventerade lokalerna och de flesta platserna bedöms inte vara intressanta habitat. Dock fanns ett par lokaler som, åtminstone delvis, bedömdes hålla tillräckligt bra habitat för arten, men dessa stränder nyttjas under badsäsongen av intressen som inte är förenliga med strandsandjägarrens. Ön Kläckgrund i Dalälvens mynning är ett bra exempel på detta.

Eftersom arten nyligen visat sig i länet, men vi inte vet var den har någon population, föreslås fortsatta inventeringar. Miljön som strandsandjägaren lever i är under ständig förändring och nya, passande, områden skapas kontinuerligt samtidigt som populationer överger lokaler som växer igen eller på annat sätt blir olämpliga som habitat. Att vi i dagsläget inte känner till någon population i länet är därför inte så konstigt. Fyndplatsen vid Marma skjutfält bör undersökas närmare och förslag på nya lokaler att inventera bör tas fram.

Tack

...till Per Gundersson för lån av båt på kort varsel, Pär Eriksson på Upplandsstiftelsen och Per Larsson för kommentarer på manuset.

Strandsandjägaren (*Cicindela maritima* Dejean, 1822) inventerades under slutet av juli och början av Augusti år 2006. Detta uppdrag har genomförts av Baggbolaget efter ett initiativ av Pär Eriksson vid Upplandsstiftelsen och är en del i arbetet med det åtgärdsprogram som fastställts av Naturvårdsverket för arten. David Isaksson, som utförde inventeringen, har erfarenhet av strandsandjägare sedan tidigare inventeringar i Norrbottens län under 2005 och 2006. Avsikten med detta projekt var att utröna artens status i länet och inventeringen har koncentrerats till särskilt utpekade, tänkbara miljöer.

NATURVÅRD & FRILUFTSLIV

Box 26074, 750 26 Uppsala
info@upplandsstiftelsen.se
www.upplandsstiftelsen.se